

000 scholieren
baar en Voor-
het ook niet
jongelui een
um.

4000 nieuwe
diploma!
geschoolen.
n en vrouwen
in 1913 was
het 1450!

r in 1926 niet
ns vaderland.

den"?
de M.O.-studie
geluk gebracht

lading in den
jeën bezitten?

menhangt met

de ware gelijk-
ouden met de

n ook terecht

gevoerd, wordt

nd „zeer vorza-
neel gevormden,
vaar in.

reide schoolken-
lijkluidend met

at „onverwerkt“
maatschappelijk

kkeling kan een
m verkregen of
el afbreuk doen.

gaven beter tot
tiger werk kun-
like ontwikkeling

n hem niet ge-
lijke vorming te

een bedenke-
p zich-zelve ge-

st voor iedereen
e dikwijls wordt
nleving nog iets
de beste „intel-

dist.
ennis „machi“
deze opvatting
de practijk nog

unnen we onze
goede ontwik-

„de goede ont-
actuele betrek-
ren“.

paalde beroepen

eden van onze
reiken datgene,
1.

eer wordt afge-
de omgeving.
t revolutionaire

skenden, en in
dijet geslaagden“

g van Leeraren
deze zaak.

de rede van Dr
van het „Cea-
eeds moeilijk is

fout schuilt. Dat
gen, wat men wel
amerhand gebrek
ich in eenig deel
t openbaren, zou
den weinig moeite
te voldoen.

rouwens op geen
ek, waarvoor men
eel van „afgestu-

„vanzelf“ in orde

moet komen. In welke „branche“ is tegenwoordig niet een teveel? Natuurlijk moet ieder in zijn eigen omgeving zoo goed mogelijk persoonlijke voorlichting verschaffen en ook menigmaal durven adviseeren om de studie niet voort te zetten, maar veel verder zal men niet kunnen gaan. Het is ook het oordeel van Dr Idenburg, dat wettelijke maatregelen om het verschijnsel te onderdrukken hier niet gewenscht zijn.

Neen, zeker geen „wettelijke maatregelen“.
Maar wel wat minder respect voor titels en diploma's.

Wel wat meer eerbied voor karakter en wat minder voor kennis.

En dan — wel de studie uit financieel oogpunt gemakkelijk maken — maar alleen voor de begaafden.

Aan gediplomeerde weinig begaafden heeft ons volk waarlijk geen behoefte.

Men zegt dan wel: heeft dan niet ieder recht op een goede ontwikkeling?

Doch dan antwoord ik: recht kan ik alleen laten gelden op hetgeen een voorrecht moet worden geacht, op hetgeen geluk brengt, op hetgeen een positief goed is.

Maar als we zien, dat voor tientallen de studie bij het Middelbaar Onderwijs of Voorbereidend Hooger Onderwijs, zelfs de studie aan de Universiteit de meest directe weg is naar een deceptie, dan komt het spreken over het „recht“ in een eigenaardig licht.

Intusschen hebben we hier wel te doen met verschijnselen, die aan een decadente cultuur eigen zijn.

Bij den nederdang van een cultuur vond men steeds een teveel aan gecultiveerden...

En waren het juist de weinige genieën — dikwijls „self-made-men“ — die leiding gaven.

Laten onze ouders bedenken, dat het evengoed mogelijk is, dat ze hun kind ongelukkig maken, wanneer ze het laten „studeeren“, als wanneer ze het niet laten „studeeren“.

J. W.

L. Loo-Goedhart. Penseelstreekjes.

Eenige jaren geleden was in onzen kring een bekend boek: „Wasdom“ van Mevr. L. Loo-Goedhart.

Het werd door de pers gunstig ontvangen en vond vele dankbare lezers: 't verscheen in een tweeden druk en was ook toen nog welkom — 't was een boek, dat erkenning genoot.

Die erkenning verdiende het, want het was goed als boek, maar vooral, het was als christelijk boek een getuigenis. Het verscheen in den tijd, dat de psychologisch-analyseerende roman hoogtij vierde, de ontleding in verhalenden vorm van wat er omgaat in de ziel van den mensch, ontleding tot in de fijnste bijzonderheden en van de heel gewone dingen van allen dag. 't Ging om een zoo precies mogelijk benaderen van het gedachtenleven en daarin van het ontwikkelingsproces, dat geleidelijk zich voltrok. (Thans is er nog wel die analyse, maar vooral onder den invloed der jongeren betreft ze actieve elementen: conflicten, spanningen, problemen: meer incidentele verhoudingen dus, die de zielontwikkeling een bepaalde, dikwijls heel scherpe, wending doen nemen. Ze is nu veel meer middel, middel om een bepaalde levenshouding te verklaren, dan doel. Het verschil is b.v. duidelijk te zien als men eens een hyper-modernen roman, van Den Doolaard of Anton Helman legt naast een van Theo Thyssen of Herman Robbers.) In dien tijd nu van analyseerend beschouwen als voornaamste effect van romankunst kwam „Wasdom“ met een toepassing van dit literair beginsel op het christelijk leven. Eerlijk en zuiver ontleepte het boek den ontwikkelingsgang van het geloof, van zijn eerste kieming tot de volle ontplooiing, den wasdom dus — en vandaar de titel — van het geestelijk leven in zijn natuurlijke groei. De Schrijfster koos den in dien tijd zeer gewilden en voor de analyse-bedoeling bij uitstek geschikt vorm van dagboek-mededeeling: ze gaf weer „bladen van een dagboek“. En in die weergave openbaarde ze gansch de zielsgeschiedenis van het naar God gekeerde leven.

Aangezien zulk een stof raakt de voor de menschen verborgen roerselen van het hart en dus een zeer confidentieel karakter draagt, was de uitgave van dit boek een daad. Maar juist daarom dankte het zijn beteekenis: want die daad was een getuigenis. Ik heb er bij de bespreking van „Wasdom“ indertijd op gewezen, hoe de kracht van den psychologisch-analyseerenden roman: zijn steeds dieper indalen in de verborgenheden van het hart, de moeilijkheid is voor den christelijken roman, omdat de persoonlijke verhouding van de ziel tot God behoort tot de levensintimiteiten, waarover men niet dan bij uitzondering en onder bepaalde omstandigheden zich tegenover een ander uitlaten zal, en althans niet in een boek, dat onder

ieders oogen komt. Wat dus de Schrijfster, die alleen uit persoonlijke ervaring zoo schrijven kon, gaf, was een getuigenis, klaar en schoon, en alszoodanig hoog te respecteren. Haar boek sprak van den rijkdom, den alles-overstralenden glans van het geloof, dat in het leven kracht en bij het sterven vrede geeft en was daarom naar buiten een prediking en naar binnen, in den eigen kring, een versterking. Daarom vond het vele dankbare lezers en is het ook nu nog een boek, dat hartelijke aanbeveling verdient. Vooral voor jonge menschen is het leetuur, die van uitnemende beteekenis kan zijn.

Het was noodig aan dit boek te herinneren, nu ik schrijven moet over een nieuwe uitgave van deze Schrijfster, die, voorzover mij althans bekend is, sedert de verschijning van „Wasdom“ zich op den achtergrond heeft gehouden. Zooals altijd is het ook hier een belangrijke factor, dat men weet, wie de Auteur is van het voorliggende boek en in welken geest hij of zij schrijft. In de lijn van „Wasdom“ moet men van Mevr. Loo-Goedhart een boek verwachten, dat sterk den nadruk legt op wat ik noemde de naar God gekeerde zijde van het leven. En als men dan inderdaad zulk een boek krijgt, moet het allereerst in die sfeer worden gezien.

Van dit punt van uitgang dan moeten we behandelen het nieuwe boek „Penseelstreekjes“, dat voor enkele weken van de pers kwam. Zoals de titel zegt, brengt het een aantal losse, meest kleine schetsen: streekjes, dus met zorgvuldigheid aangebrachte effecten van enkelvoudige kleur.

Men moet hierop acht geven, om het boek goed te verstaan. Enkelvoudig is de kleur en Mevr. Loo-Goedhart is de schilderes. Dat wil dus zeggen, men zal in deze schetsen telkens weer vinden de beschrijving van krachtig geloofsleven. En iedere verhaal-opzet is op dat doel ingesteld. De Schrijfster heeft zich in zooverre naar den modernen vorm gericht, dat ze nu ook conflicten en problemen, bepaalde gebeurtenissen dus, centraal stelt: het overlijden van man of vrouw, het teleurgesteld worden in zijn liefde, het ontwaken tot de ervaring van een huwelijksvraagstuk e.d. Onder deze en dergelijke omstandigheden worden dan de menschen, die het „geval“ aangaat, beschouwd en geanalyseerd, waarbij steeds weer uitkomt hoe een leven uit het geloof en een aanvaarden in geloof de donkerheden opklaart. Wel blijft dan de smart, wel schrijnt dan de geslagen wonde of de pijnlijke ervaring, maar het leed wordt door Christus geheiligd en de rouw wordt heerlijkheid.

In zekeren zin verhoudt zich dus dit boek tot den tijd, zooals dat met „Wasdom“ het geval was. Het behandelt de stof der moderne romanliteratuur, die van conflicten en problemen immers vol is, binnen de grenzen en onder de belichting van het christelijk leven.

Dat is de verdienste van dit boek en, omdat het geschreven is met de openhartigheid en zuiverheid, met de overtuiging ook, die we in „Wasdom“ hebben leeren waardeeren en vooral ook hebben leeren respecteren gezien geest en toon der moderne literatuur, kunnen we ons aansluiten bij degenen, die met erkentelijkheid van dit nieuwe boek hebben gewag gemaakt.

Maar er is tóch een bezwaar, voortvloeiend voor een deel wel uit den aard van het boek, uit het feit dat het een verzameling is van korte schetsen, die ieder opzichzelf een onderwerp behandelen, doch dat intusschen duidelijk zich doet gevoelen, als men het boek beschouwt in zijn geheel. Al te veel en te absoluut is de kleur, die de penseelstreekjes aanbrengen, het diepe zwart. Vrijwel uitsluitend handelen de schetsen over ziekte en ellende, over strijd en donkerheid, over dood en graf. Reeds blijkt dat, als ik alleen maar een deel van de inhoudsopgave overschrijf: Strijd, De Doodgraver, Storm, Schemering, Lijden, Sterven, Van nature broos, Het gaan der dagen, Ontslapen, Kerkhofbezoek, Het Kerkhof, Ziekenbezoek. En van de overige schetsen en verzen — want de bundel bevat ook, maar alszoodanig weinig beteekenende, verzen — welker titel het niet aanstonds verraaft, is de kleur precies dezelfde. Zeker, over al dat nachtelijk zwart gaat in ieder der behandelde gevallen het morgenlicht der genade op, maar de onderwerpen zelf, de stof der schetsen, is veel te uitsluitend van dat eene en eenzijdige soort. Dat is een bezwaar, hoezeer ook het geloofsgetuigenis in ieder der geteekende omstandigheden hoofdzak is. Een bezwaar, juist omdat dit boek is een christelijk boek.

Onze tijd is een donkere tijd. Economisch, sociaal, politiek, ook cultureel zijn de verhoudingen zwaar. Niet slechts drukken de zorgen, zoodra men voor buitengewone omstandigheden komt te staan, maar ook over de gewone dingen van het alledaagsche leven ligt een waas van somberheid. Telkens weer ziet men zich gesteld voor allerlei vragen, die evenzovele complicaties zijn en uitzicht is er niet. De wereld zit, zooals men dat zegt, aan alle kanten dicht. Alleen is open, is vrij, het uitzicht naar Boven. Het christelijk belijden weet dat, eraart

het ook en kan daarom, ondanks alle problematiek rondom, spreken van vertrouwen en van blijdschap. Vooral van blijdschap. Want naarmate de benauwing grooter wordt, gevoelt het te sterker zijn rijkdom en in het besef van rijkdom kan en mag men blijde zijn; dankbaarder, zooveel de nood hooger stijgt. Het christelijk belijden kent den weg, waarlangs men boven alle zorgen uitkomt, niet omdat die weggetooverd worden, maar omdat men zijn lot en leven weet in Gods hand.

Welnu, dan is het in dezen tijd van donkerheid óók de taak van de christelijke kunst, die rust op en getuigen wil van dat belijden, met nadruk van die mogelijke levensblijdschap te gewagen. En dat niet in woorden, maar in betooning uit de levenspraktijk. Of anders, in het christelijk boek, in wat het vertelt of beschrijft, moet leven de echt-christelijke blijdschap. Want die blijdschap wekt de hoop, die, rustend in het gelooven, boven de zorgen verheft. 't Is daarom, dat in den Romeiner brief de wensch wordt uitgesproken „de God der hope vervulde ulieden met blijdschap en vrede in het gelooven, opdat gij overvloedig moogt zijn in de hoop, door de kracht des Heiligen Geestes“.

In de christelijke boeken van den laatsten tijd doet zich het verschijnsel voor — ik wees kort geleden ook daarop, naar aanleiding van een ander christelijk boek — dat ze donker zijn van kleur en het accent leggen op de levenszorgen en levensmoeien. Ik geloof, dat daarmee de christelijke literatuur niet op den goeden weg is. 't Is de toon, die overal te beluisteren valt in de moderne romans, die zwaar zijn van levensonlust en vaak pijnlijk van levensproblematiek. Daartegenover moet de christelijke kunst een ander geluid laten hooren, moet ze doen ruischen het lied der blijdschap, dat weerklinkt is van de hemelsche vreugde welke ze in het geloof verwacht.

Dat nu missen we in dit boek en ik noem het een bezwaar.

Zeker, „Penseelstreekjes“ getuigt van stervensvrede en dat is van hoog belang. 't Is het rijkste, dat een mensch geschonken kan worden, vrede te kennen in het aangezicht van den dood. Daarom, nog eens zeg ik het, sluit ik mij gaarne aan bij degenen, die voor dit boek hun waardeering en dankbaarheid hebben uitgesproken. Maar de mensch, die het leest, die staat midden in het leven met zijn vele besommeringen, heeft óók noodig levensblijdschap en in het christelijk boek, dat van het christelijk leven vertelt, moet hij die als een der rijke vruchten van het geloof geteekend vinden. En in dit boek vindt hij die te weinig, omdat de sfeer te somber is. Daarom is het, ondanks zijn verdiensten, minder dan „Wasdom“ een getuigenis.

C. T.

¹⁾ Konings Uitgeverij, Baarn.

Het kerkgaan van onze jonge kinderen.

Een van de vragen, die reeds geruimen tijd op een antwoord wachten in deze rubriek, geldt het kerkgaan van onze jonge kinderen.

Bij „jonge“ kinderen wordt dan gedacht aan knapen en meisjes van zoo ongeveer 5 tot 12 jaar. En de vraag is, of kinderen van dezen leeftijd des Zondags reeds tweemaal met hun ouders ter kerk behooren te gaan, en of de ouders hun dat als een plicht moeten voorhouden en opleggen; of dat het, met het oog op het bevattingsvermogen der kinderen, dat op een preek nog niet berekend is, en op het gevaar om tegenzin tegen het kerkgaan bij hen op te wekken, of het anders tot een sleur te doen worden — beter is met het ter kerk gaan wat te geven en te nemen, en ze althans, in plaats van ze mee te nemen naar den tweeden dienst, de Zondagsschool te doen bezoeken.

Deze vraag heeft zeker niet de verdienste van een nieuwe kwestie aan de orde te stellen.

Ze is ouder dan de oudste onder ons. Ze werd duizendmaal beantwoord, en staat toch nog aldoor op de dagorde.

Het beste bewijs, dat er geen categorisch, geen absoluut, voor allen en onder alle omstandigheden geldend antwoord op is te geven.

Dergelijke volstrekte antwoorden hebben we, strikt genomen, alleen op vragen betreffende dingen die God de Heere ons in de Heilige Schrift met zooveel woorden, klaar en duidelijk, heeft geopenbaard. Want zoodra we er zonder gevolgtrekking uit het geopenbaarde niet kunnen komen, blijken, vooral in onzen tijd, weinig bruggetjes zóó kort en zóó stevig dat niemand het noodig vindt, er een waarschuwingbord of althans een vraagteken bij te zetten.

Ook ten opzichte van het kerkgaan onzer jonge kinderen, vinden we in Gods Woord geen uitdrukkelijk voorschrift.

Men heeft er wel een willen lezen in het bevel des Heeren aan Juda (Joël 2:16): „Verzamelt het volk, heiligt de gemeente, vergadert de oudsten,